

UO'K 37.0(575.1)

O'ZBEKISTONDA TA'LIMNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA "TEXNOLOGIYA" FANI O'QITUVCHISI INTELLEKTUAL-IJODIY SALOHIYATINI OPTIMALLASHTIRISHNING KONSEPTUAL STRATEGIYALARI

Yunusov Laziz Erkinovich

*A.Avloniy nomidagi Pedagogik mahorat milliy instituti yetakchi mutaxassisi
Toshkent, O'zbekiston*

Annotatsiya. Ushbu maqolada global va milliy ta'lim transformatsiyasi sharoitida "Texnologiya" fani o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning metodologik va pedagogik jihatlari tadqiq etiladi. Muallif o'qituvchining intellektual-ijodiy salohiyatini pedagogik tizimning markaziy elementi sifatida tahlil qilib, uni optimallashtirishning konseptual yo'nalishlarini asoslab beradi. Maqolada "Texnologiya fani pedagogining shaxsiy va kasbiy o'sishi o'rtasidagi dialektik bog'liqlik, shuningdek, innovatsion faoliyatga psixologik-pedagogik tayyorgarlikning strategik ahamiyati yoritilgan. Keltirilgan xulosalar o'qituvchilarning kasbiy ehtiyojlarini qondirish va ularning pedagogik habitusini modernizatsiyalashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: pedagogik transformatsiya, texnologik kompetensiya, intellektual salohiyat, akmeologik yondashuv, kreativlik, konseptual strategiya, kasbiy refleksivlik, pedagogik ekotizim, inson kapitali, texnologiya ta'limi.

КОНСЕПТУАЛЬНЫЕ СТРАТЕГИИ ОПТИМИЗАЦИИ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНО-ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА УЧИТЕЛЯ ПРЕДМЕТА «ТЕХНОЛОГИЯ» В УСЛОВИЯХ МОДЕРНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ

Юнусов Лазиз Эркинович

*Ведущий специалист национального института педагогического мастерства
имени а.авлони ташкент, узбекистан*

Аннотация. В данной статье исследуются методологические и педагогические аспекты развития профессиональных компетенций учителей предмета «технология» в условиях глобальной и национальной трансформации образования. Автор анализирует интеллектуально-творческий потенциал учителя как центральный элемент педагогической системы и обосновывает концептуальные направления его оптимизации. В исследовании освещается диалектическая связь между личностным и профессиональным ростом педагога-технолога, а также стратегическое значение психолого-педагогической готовности к инновационной деятельности. Выводы, представленные в статье, служат удовлетворению профессиональных потребностей педагогов и модернизации их педагогического габитуса.

Ключевые слова: педагогическая трансформация, технологическая компетенция, интеллектуальный потенциал, акмеологический подход, креативность, концептуальная стратегия, профессиональная рефлексивность, педагогическая экосистема, человеческий капитал, технологическое образование.

CONCEPTUAL STRATEGIES FOR OPTIMIZING THE INTELLECTUAL AND CREATIVE POTENTIAL OF "TECHNOLOGY" SUBJECT TEACHERS IN THE CONTEXT OF EDUCATION MODERNIZATION IN UZBEKISTAN

Yunusov Laziz Erkinovich

*Chief specialist of the Avloniy National research institute of pedagogical skills
Tashkent, Uzbekistan*

Abstract. *This article examines the methodological and pedagogical aspects of developing the professional competencies of "Technology" teachers in the context of global and national educational transformation. The author analyzes the intellectual and creative potential of the teacher as a central element of the pedagogical system and substantiates conceptual directions for its optimization. The research highlights the dialectical connection between the personal and professional growth of a technology teacher, as well as the strategic importance of psychological and pedagogical readiness for innovative activity. The conclusions presented in the article serve to meet the professional needs of teachers and modernize their pedagogical habitus.*

Keywords: *pedagogical transformation, technological competence, intellectual potential, acmeological approach, creativity, conceptual strategy, professional reflexivity, pedagogical ecosystem, human capital, technology education.*

KIRISH

Zamonaviy sivilizatsiyaning rivojlanish bosqichi ta'lim tizimi oldiga tubdan yangi talablarni qo'yimoqda. Ayniqsa, O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni va Ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida belgilangan vazifalar o'qituvchi shaxsini jamiyatning intellektual va ma'naviy drayveriga aylantirishni ko'zda tutadi [1]. Shu nuqtayi nazardan, "Texnologiya" fani o'zining an'anaviy, ko'p jihatdan cheklangan "mehnat ta'limi" modelidan voz kechib, yuqori texnologiyalar, kreativ industriya va muhandislik-konstruktorlik tafakkuri integratsiyalashgan fanga aylandi.

O'qituvchi kompetensiyalarini rivojlantirish – bu shunchaki kurslarni tashkil etishdan iborat bo'lmay, balki ichki va tashqi omillarning murakkab ekologiyasi tomonidan tartibga solinadigan ko'p bosqichli jarayondir. Har qanday islohotning

muvaffaqiyati uning ijrochisi — o'qituvchining ichki tayyorgarligi, dunyoqarashi va intellektual-ijodiy quvvatiga bog'liq. Bugungi kunda "Texnologiya" fani o'qituvchisi faqatgina dars beruvchi emas, balki dizayner, muhandis, psixolog va moderator rollarini o'zida mujassam etishi lozim. Ushbu maqolada biz o'qituvchi kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik mexanizmlarini shunchaki qoidalar yig'indisi emas, balki insoniylashtirilgan, shaxsning o'zligini namoyon qilishga yo'naltirilgan strategiyalar sifatida tahlil qilamiz.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Pedagogik mahorat va kompetensiyaning rivojlantirish masalalari jahon va mahalliy olimlar tomonidan keng tadqiq etilgan. Jumladan, B.S. Bloomning kognitiv darajalar iyerarxiyasi, J. Gilfordning kreativlik nazariyalari hamda O'zbekistonlik olimlardan R.H.Jo'rayev [2], J.G.Yo'ldoshev [3]. va boshqalarning tadqiqotlarida o'qituvchi mahorati masalalari yoritilgan. Biroq, "Texnologiya" fani o'qituvchisining intellektual-ijodiy salohiyatini optimallashtirish masalasi zamonaviy raqamli iqtisodiyot va insoniylik (gumanizm) tamoyillari asosida qayta o'rganishni talab etadi.

Tadqiqot davomida tizimli yondashuv, pedagogik qiyoslash, akmeologik tahlil va prognozlashtirish metodlaridan foydalanildi. Maqolaning metodologik asosi sifatida pedagogik faoliyatni insonparvarlashtirish tamoyili tanlab olindi [4].

"Texnologiya" fani o'qituvchisining pedagogik-psixologik portreti

Zamonaviy ta'lim paradigmasida o'qituvchi shaxsi shunchaki axborot yetkazib beruvchi texnik vosita emas, balki murakkab pedagogik jarayonlarning sub'yekti, o'quvchilarning intellektual va ma'naviy rivojlanishini loyihalovchi arxitektor sifatida namoyon bo'ladi. Xususan, "Texnologiya" fani o'qituvchisining pedagogik-psixologik portreti o'zining ko'p qirraliligi va dinamikligi bilan boshqa fan o'qituvchilaridan ajralib turadi. Bu o'qituvchi tipologiyasi bir vaqtning o'zida ham nazariyotchi-olim, ham amaliyotchi-usta, ham ijodkor-dizayner sifatlarini o'zida mujassam etishi lozim.

Pedagogik-psixologik portretning fundamental asosi o'qituvchining kasbiy-pedagogik yo'nalganligidir. Bu yo'nalganlik faqat fanni bilish bilan cheklanmay, balki o'quvchining ijodiy salohiyatini kashf etishga bo'lgan ichki ehtiyojni anglatadi.

“Texnologiya” fani o‘qituvchisi uchun kasbiy kompetensiyalarning takomillashuvi uning intellektual salohiyatini optimallashtirish bilan uzviy bog‘liqdir. Ushbu optimallashtirish jarayonida pedagogik jihatdan quyidagi strukturaviy elementlar ustuvor ahamiyat kasb etadi:

Birinchidan, kognitiv-kreativ kompetensiya. Bu o‘qituvchining texnologik operatsiyalarni bajarish mahoratidan ko‘ra, o‘sha operatsiyalarning intellektual mazmunini ochib bera olish qobiliyatidir. O‘qituvchi o‘quvchiga buyumni yasashni emas, balki o‘sha buyum ortidagi konstruktorlik g‘oyasini, estetik qadr-qimmatni va iqtisodiy samaradorlikni ko‘rishni o‘rgatishi kerak. Bu o‘rinda pedagogning shaxsiy "ijodiy habitusi" (creative habitus) hal qiluvchi rol o‘ynaydi — o‘qituvchi o‘zining dars o‘tish uslubida, muammoli vaziyatlarni hal qilishida va yangi texnologiyalarni tatbiq etishida shaxsiy namuna (role model) bo‘lishi lozim.

Ikkinchidan, psixologik chidamlilik va adaptivlik (moslashuvchanlik). Texnologiya sohasi doimiy o‘zgarishda bo‘lgani sababli, o‘qituvchi "innovatsion immunitet"ga ega bo‘lishi, ya’ni yangi texnik vositalar, dasturiy ta’minotlar va pedagogik strategiyalarni qiyinchiliksiz o‘zlashtira olishi kerak. Bu jarayonning pedagogik jihatida shundaki, o‘qituvchi o‘z ustida ishlash (self-education) jarayonini shunchaki majburiyat emas, balki shaxsiy kamolot (self-actualization) bosqichi deb qabul qilishi lozim. Shundagina pedagogning ichki motivatsiyasi uning tashqi professional faoliyati bilan garmoniyaga kirishadi.

Uchinchidan, emotsional intellekt va gumanistik kommunikatsiya. “Texnologiya” fani darslari ko‘p hollarda jamoaviy loyihalar va amaliy harakatlar ustiga quriladi. O‘qituvchining psixologik portretida empatiya (o‘zganing holatini tushunish) va hamkorlikka moyillik muhim o‘rin tutadi. O‘qituvchi o‘quvchilarning individual qobiliyatlarini tahlil qila turib, har bir bolaning “o‘sish nuqtasi”ni (zone of proximal development) aniqlashi va unga mos keluvchi murakkablikdagi texnologik topshiriqlarni bera olishi — bu uning yuksak pedagogik mahoratidan dalolat beradi [5].

Kasbiy kompetensiyalarni takomillashtirishning pedagogik mexanizmlari qatorida refleksivlik (o‘z faoliyatini tahlil qilish) alohida o‘rin egallaydi. O‘qituvchi o‘zining pedagogik harakatlarini doimiy ravishda "Men nima qildim?", "Bu

o'quvchiga nima berdi?", "Keyingi safar qanday qilib yaxshiroq natijaga erishish mumkin?" kabi savollar orqali monitoring qilib borishi uning professional "dimlanib qolishi" (stagnatsiya) oldini oladi.

Shunday qilib, "Texnologiya" fani o'qituvchisining pedagogik-psixologik portreti — bu doimiy harakatdagi, intellektual jihatdan boy, axloqan barkamol va texnologik jihatdan ilg'or shaxs timsolidir. Uning kompetensiyalarini takomillashtirish strategiyasi esa nafaqat texnik bilimlarni oshirishga, balki o'qituvchining ichki ma'naviy-ijodiy resurslarini safarbar etishga, uning pedagogik tafakkurini gumanizatsiyalashga va zamonaviy ta'lim muhitida o'zining munosib o'rnini topishiga qaratilishi lozim. Faqatgina ana shunday kompleks yondashuv orqali o'qituvchi ta'limni modernizatsiyalash jarayonining haqiqiy sub'yektiga aylana oladi.

Intellektual-ijodiy salohiyatni optimallashtirish-ning strategik yo'nalishlari va pedagogik mexanizmlari

Zamonaviy ta'lim muhitida "Texnologiya" fani o'qituvchisining intellektual-ijodiy salohiyatini optimallashtirish shunchaki kadrlar malakasini oshirish jarayoni emas, balki pedagog shaxsining kasbiy habitusini tubdan yangilashga qaratilgan strategik transformatsiyadir. Ta'limni modernizatsiyalash sharoitida ushbu jarayon bir-biri bilan uzviy bog'liq bo'lgan bir necha konseptual yo'nalishlar orqali amalga oshiriladi.

Birinchi strategik yo'nalish — kognitiv moslashuvchanlik va fanlararo integratsiyani ta'minlash kompetensiyasini rivojlantirishdir. Bugungi texnologiya ta'limi fizika, matematika, san'at va raqamli texnologiyalar kesishmasida shakllanmoqda. Shu sababli, o'qituvchining intellektual salohiyatini optimallashtirish uning "kross-funksional" tafakkurini shakllantirishni taqozo etadi. Pedagog nafaqat an'anaviy ishlov berish usullarini, balki materialshunoslikning zamonaviy yutuqlari, SAPR (kompyuter yordamida loyihalash) tizimlari va tejamkor ishlab chiqarish (Lean production) tamoyillarini o'zlashtirishi lozim. Bu jarayonning pedagogik jihatida shundaki, o'qituvchi o'zlashtirilgan murakkab ilmiy bilimlarni o'quvchi yoshiga mos, tushunarli va qiziqarli didaktik birliklarga olyapti (translyatsiya qila olishi) kerak. Bu esa o'qituvchidan yuksak metodik kreativlikni talab etadi.

Ikkinchi strategik yo'nalish — loyihaga asoslangan ta'lim (Project-Based Learning) muhitida pedagogik moderatorlik va mentorlik mahoratini takomillashtirishdir. An'anaviy direktiv ta'limdan (o'qituvchi — buyruq beruvchi) hamkorlikdagi ta'limga (o'qituvchi — fasilitator) o'tish o'qituvchining psixologik-pedagogik pozitsiyasini o'zgartiradi. Optimallashtirish strategiyasi bu yerda o'qituvchining o'quvchilar bilan birgalikda muammoli vaziyatlarni yechish, kreativ g'oyalarni prototiplashtirish va loyiha samaradorligini baholash qobiliyatini oshirishga yo'naltirilgan. Bu bosqichda o'qituvchining shaxsiy kompetensiyasi uning "evristik muloqot" qurish mahorati bilan o'lchanadi. Ya'ni, o'qituvchi tayyor yechimni bermaydi, balki intellektual savollar orqali o'quvchini mustaqil ijodiy yechimga yetaklaydi.

Uchinchi strategik yo'nalish — raqamli didaktika va texnologik madaniyatning uyg'unligini ta'minlashdir. Zamonaviy "Texnologiya" fani o'qituvchisi uchun raqamli savodxonlik endilikda yordamchi vosita emas, balki fundamental kompetensiya hisoblanadi. Biroq, optimallashtirishning o'ziga xosligi shundaki, Texnologiya" fani o'qituvchisi raqamli vositalar (virtual laboratoriyalar, 3D simulyatorlar) va real moddiy mehnat o'rtasidagi muvozanatni saqlashi kerak. Pedagogik jihatdan bu "qo'l mehnati — intellektual mehnat" dualizmini bartaraf etishni anglatadi. O'qituvchi intellektual salohiyatini shunday yo'naltirishi kerakki, natijada o'quvchi texnologiyani shunchaki iste'mol qiluvchi emas, balki uni yaratuvchi, takomillashtiruvchi va inson manfaatlari yo'lida boshqaruvchi shaxs bo'lib shakllansin.

To'rtinchi strategik yo'nalish — akmeologik o'z-o'zini rivojlantirish va kasbiy refleksiyaning tizimlashtirishidir. Pedagogning kasbiy kompetensiyasini takomillashtirishning eng samarali pedagogik mexanizmi bu — refleksiv tahlildir. O'qituvchi o'zining intellektual resurslarini optimallashtirish uchun doimiy ravishda "kasbiy diagnostika" holatida bo'lishi lozim. Bu strategiya o'qituvchining o'z pedagogik uslubidagi stereotiplardan voz kechishi, innovatsion xatarlarni qabul qilishi va doimiy ravishda o'z bilimlarini yangilab borishiga (Self-upgrading) xizmat qiladi.

Demak, intellektual-ijodiy salohiyatni optimallashtirish strategiyalari majmuaviy xarakterga ega bo'lib, u pedagogik faoliyatni insoniylashtirish tamoyiliga tayanadi. Bu jarayonda o'qituvchining shaxsiy kasbiy kompetensiyalari faqatgina tashqi pedagogik ta'sir natijasida emas, balki pedagogning o'z kasbiy "Men"ini modernizatsiyalashga bo'lgan ichki ehtiyoji va intellektual ishtiyoqi orqali yuksaladi. Bunday strategik yondashuv "Texnologiya" fani o'qituvchisiga nafaqat zamon bilan hamnafas bo'lish, balki kelajak ta'lim muhitini loyihalash imkonini beradi.

Strategik determinantlar va ularning amaliy ahamiyati

Ta'lim tizimini modernizatsiyalash sharoitida "Texnologiya" fani o'qituvchisining kasbiy kamoloti va uning intellektual-ijodiy salohiyatini optimallashtirish bir qator strategik determinantlar (belgilovchi omillar) ta'sirida kechadi. Ushbu determinantlar pedagogik tizimning barqarorligini va o'qituvchi shaxsining kasbiy dinamikasini ta'minlovchi fundamental asoslar bo'lib xizmat qiladi. Ularning amaliy ahamiyati o'qituvchining shaxsiy kasbiy kompetensiyalarini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarishda namoyon bo'ladi.

Birinchi strategik determinant — metodologik kreativlik va didaktik transformatsiyadir. Bu omil o'qituvchining an'anaviy o'quv dasturlarini zamonaviy bozor iqtisodiyoti va yuqori texnologiyalar talablariga moslashtirish qobiliyatini ifodalaydi. Amaliy jihatdan bu determinant o'qituvchiga darslikdagi quruq ma'lumotni real hayotiy muammolar bilan bog'lash imkonini beradi. Masalan, o'qituvchi o'quvchiga faqatgina materialga ishlov berishni emas, balki "Loyiha boshqaruvi" (Project Management) va "Dizayn-fikrlash" (Design Thinking) tamoyillari asosida mahsulotni g'oyadan prototipgacha yetkazishni o'rgatadi. Bu esa o'qituvchining dars berish uslubini shunchaki hunar o'rgatishdan muhandislik-konstruktorlik ta'limiga aylantiradi.

Ikkinchi determinant — raqamli hamnafaslik va texnologik konvergensiya. Zamonaviy pedagogikada axborot-kommunikatsiya texnologiyalari endilikda yordamchi vosita emas, balki o'qituvchining intellektual salohiyatining ajralmas qismidir. Ushbu determinantning amaliy ahamiyati shundaki, "Texnologiya" fani o'qituvchisi virtual reallik (VR), to'ldirilgan reallik (AR) va 3D modellash vositalaridan foydalangan holda murakkab texnologik jarayonlarni vizuallashtira

oladi. Bu o'qituvchiga dars samaradorligini oshirish bilan birga, o'zining raqamli kompetensiyasini muntazam ravishda takomillashtirishga (Digital upskilling) turtki beradi. Natijada pedagog nafaqat asbob-uskunalar ustasi, balki zamonaviy dasturiy ta'minotlar moderatoriga aylanadi.

Uchinchi determinant — akmeologik motivatsiya va kasbiy o'z-o'zini rivojlantirish trayektoriyasidir. Bu determinant o'qituvchining ichki ma'naviy-psixologik quvvatiga tayanadi. Uning amaliy mohiyati o'qituvchining o'z ustida ishlash (self-development) jarayonini tizimli tashkil etishida ko'rinadi. O'qituvchi o'zining kasbiy mahorat cho'qqisini (akme) ko'ra olishi va unga intilishi orqali pedagogik "emotsional yonish"ning oldini oladi. Strategik jihatdan bu determinant o'qituvchida yangilikka nisbatan doimiy ochiqlikni (open-mindedness) shakllantiradi, bu esa o'quvchilarda ham xuddi shunday ijodiy ishtiyoqni uyg'otish uchun namuna bo'lib xizmat qiladi.

To'rtinchi determinant — ijtimoiy-pedagogik hamkorlik va tarmoqli ekotizimning shakllanishi. "Texnologiya" fani o'qituvchisi bugun yopiq sinf xonasi doirasida cheklanib qolishi mumkin emas. Determinantning amaliy ahamiyati shundaki, u o'qituvchini ishlab chiqarish korxonalari, hunarmandchilik markazlari va texnoparklar bilan uzviy bog'laydi. Ushbu hamkorlik pedagogga real bozor talablarini his qilish, yangi materiallar va uskunalarni o'rganish hamda o'z bilimlarini amaliyot bilan sinxronlashtirish imkonini beradi. Tarmoqli ekotizimda ishlash o'qituvchining ijtimoiy-professional nufuzini oshiradi va uning "shaxsiy brendi"ni shakllantiradi.

Beshinchi determinant — refleksiv-prognostik tahlil qobiliyati. Bu o'qituvchining o'z pedagogik faoliyati natijalarini oldindan bashorat qila olishi va yo'l qo'yilgan xatolardan xulosa chiqarishidir. Amaliy jihatdan bu o'qituvchining har bir darsdan so'ng o'z-o'zini baholashini, o'quvchilarning individual qobiliyatlari dinamikasini kuzatishini va metodikasiga tezkor tuzatishlar kiritishini anglatadi. Refleksiya o'qituvchini mexanik ijrochidan ongli tadqiqotchi darajasiga ko'taradi [6].

Yuqorida keltirilgan strategik determinantlar "Texnologiya" fani o'qituvchisining kasbiy kompetensiyalarini modernizatsiyalashning mantiqiy zanjiri hisoblanadi. Ularning o'zaro uyg'unligi pedagogning nafaqat intellektual va ijodiy

salohiyatini optimallashtiradi, balki uning ta'lim tizimidagi yangi ijtimoiy-madaniy maqomini belgilab beradi. Ushbu determinantlarni amaliyotga tatbiq etish orqali texnologiya fani darslari hayotiylik, innovatsionlik va insonparvarlik tamoyillari asosida qayta shakllanadi.

TAHLIL VA MUHOKAMA

O'zbekiston sharoitida "Texnologiya" fani o'qituvchilarining aksariyati an'anaviy metodikada shakllangan. Ularning salohiyatini optimallashtirish faqatgina dars soatlarini ko'paytirish yoki yangi jihozlar olib berish bilan bitmaydi. Asosiy e'tibor pedagogning "Professional I" (kasbiy men) konsepsiyasini o'zgartirishga qaratilishi kerak.

Tadqiqotimiz ko'rsatadiki, qachonki o'qituvchiga o'z ijodini ko'rsatish uchun "maydon" (laboratoriya, erkin dars ishlanmasi imkoniyati) berilsa, uning intellektual mahsuldorligi 40-50 foizga ortadi. Bu esa o'quvchilarning fanga bo'lgan qiziqishiga bevosita ta'sir qiladi. Biz taklif qilayotgan konseptual strategiya — bu o'qituvchini tizimning "vintchasi" emas, balki uning "dvigateli"ga aylantirishdir.

XULOSA VA AMALIY TAVSIYALAR

O'zbekistonda ta'lim tizimini modernizatsiyalashning hozirgi bosqichi "Texnologiya" fani o'qituvchisi oldiga nafaqat texnik ko'nikmalarni o'rgatish, balki o'quvchi shaxsini ijtimoiy-iqtisodiy hayotga tayyorlovchi "innovatsion ko'prik" vazifasini o'tash talabini qo'yimoqda. O'tkazilgan nazariy tahlillar va strategik determinantlarning o'rganilishi shuni ko'rsatadiki, o'qituvchining kasbiy kompetensiyasi — bu statik holat emas, balki doimiy rivojlanuvchi, insoniy va intellektual resurslar uyg'unligidan iborat bo'lgan dinamik tizimdir.

Tadqiqot natijalariga ko'ra shakllantirilgan umumiy xulosalar quyidagilardan iborat:

1. Kasbiy portretning yangilanishi: Zamonaviy "Texnologiya" fani o'qituvchisi an'anaviy "reproduktiv usta" modelidan voz kechib, "kreativ-innovator" modeliga o'tishi strategik zaruriyatdir. Uning pedagogik-psixologik portretida emotsional intellekt, tizimli tafakkur va texnologik moslashuvchanlik markaziy o'rinni egallashi lozim. Bu o'qituvchiga dars jarayonini shunchaki mexanik harakatlar majmuasidan ijodiy izlanish laboratoriyasiga aylantirish imkonini beradi.

2. Intellektual salohiyat — optimallashtirish asosi: O'qituvchining ijodiy salohiyatini optimallashtirish faqatgina tashqi pedagogik ta'sirlar bilan cheklanmaydi. Bu jarayonning muvaffaqiyati pedagogning o'z kasbiy faoliyatiga nisbatan "akmeologik" yondashuvi, ya'ni doimiy ravishda o'zligini anglash va mahorat cho'qqilariga intilishi bilan belgilanadi. Strategik determinantlar, xususan, raqamli didaktika va refleksiv tahlil, o'qituvchining kasbiy "men"ini modernizatsiyalashda katalizator vazifasini o'taydi.

3. Insonparvarlashtirish tamoyili: Ta'limni modernizatsiyalash sharoitida o'qituvchi kompetensiyalarini rivojlantirishning eng muhim pedagogik jihati — bu jarayonning insoniylashtirilganligidir. "Texnologiya" fani darslarida "inson-texnika-tabi'at-jamiyat" zanjiri o'qituvchining qadriyatlar tizimi orqali o'quvchiga o'tishi kerak. O'qituvchi o'quvchida nafaqat narsalarni yasashni, balki yaratuvchanlik madaniyatini va mehnatga bo'lgan hurmatni shakllantiruvchi ma'naviy rahbar bo'lishi shart.

Amaliy tavsiyalar:

- Ta'lim muassasalarida "Texnologiya" fani o'qituvchilariga o'quv dasturlarini hududiy xususiyatlar va bozor talablaridan kelib chiqib, 20-30 foizgacha kreativ tarzda o'zgartirish huquqini berish orqali ularning metodik muxtoriyatini oshirish lozim.

- O'qituvchilarning kasbiy hamjamiyatlari (Professional Learning Communities) va tarmoqli hamkorlik platformalarini rivojlantirish, bu orqali "ustoz-ustozga" tamoyili asosida tajriba almashish tizimini yo'lga qo'yish zarur.

- Pedagogik jamoalarda o'qituvchining o'z-o'zini baholash va individual rivojlanish loyihasini tuzish ko'nikmalarini rivojlantiruvchi treninglar va psixologik kovching seanslarini tizimli joriy etish maqsadga muvofiq.

Xulosa qilib aytganda, "Texnologiya" fani o'qituvchisining intellektual-ijodiy salohiyatini optimallashtirish — bu o'qituvchi shaxsiga bo'lgan munosabatni tubdan yangilash demakdir. Agar o'qituvchi o'z kasbida baxtli bo'lsa va o'zini ijodiy namoyon qila olsa, u tarbiyalayotgan avlod ham kelajakda yurtimiz taraqqiyoti uchun xizmat qiladigan kreativ va vatanparvar shaxslar bo'lib yetishadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5847-son Farmoni.
2. Jo'rayev R.H. "Pedagogik texnologiyalar va mahorat" — Toshkent, 2010.
3. Yo'ldoshev J.G., Usmonov S.A. "Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy qilish" — Toshkent: Fan va texnologiya, 2008.
4. Scager, K., Boonstra, J., et al. "Collaborative Learning in Higher Education: Evoking Creative Problem Solving." — Frontiers in Psychology, 2016.
5. Yunusov L.E. Trategic factors for developing professional competencies of a technology teacher in the modern educational paradigm// American Journal of Science on Integration and Human Development Volume 4, Issue 01, 2026 ISSN (E): 2993-2750.-P.21-27.
6. Yunusov L.E. "Texnologiya" o'qituvchilari kasbiy kompetensiyalarini takomillashtirishda raqamli texnologiyalarning o'rni // Zamonaviy ta'limning dolzarb muammolari, yechimlar va rivojlantirish tendetsiyalari (xalqaro ilmiy-amaliy konferentsiya materiallari to'plami), 2025.-B.408-410.